

De natuur in de stad

Op het grondgebied van het Septentrion-project, één van de dichtst bevolkte van Europa, waar de stad de neiging heeft om zich geleidelijk met het grondgebied zelf te vereenzelvigen, is de bekommernis om de « natuur in de stad », meer dan elders, een prioriteit.

Hoewel de natuur vele sporen naliet in de stedelijke vormen – hoeveel kronkelwegen die het natuurlijk reliëf volgen, tekenen niet nog steeds het tracé van onze oudste straten uit - , hoewel deze natuur regelmatig weer onze aandacht trekt als er zich een, wat gangbaar een « natuurramp » heet, - zoals overstromingen –, voordoet, moeten we toch vaststellen dat het niet vanzelf spreekt om stad en natuur te koppelen, en dat de tegenstelling tussen stad en natuur een stempel blijft drukken op onze opvatting van de stedenbouw.

De eigenheid van onze steden, die lange tijd ingesloten waren, is wellicht niet vreemd aan deze houding : deze steden die geklemd zaten tussen hun omwallingen laten weinig plaats voor de natuur ; het levend water dat er in de Middeleeuwen nog stroomde, wordt geleidelijk stilstaand en zorgt voor hinder en epidemieën. Het wordt dus zo snel mogelijk gedempt en aldus, onttrokken aan de blikken van de inwoners, beetje bij beetje uit het collectief geheugen gewist.

Vandaag is er een sterke politieke bereidheid over de lange duur nodig om zich het hydrografisch netwerk van de stad opnieuw toe te eigenen, Maar er staat heel wat op het spel, tussen de opwaardering van een vernieuwde stedelijke identiteit, de invoer van de alternatieve saneringstechnieken die in de taluds, de grachten, de waterpartijen de nodige plaats kunnen vinden om het afvoerwater geleidelijk op te vangen, en de aanleg van een heus transnationaal netwerk van ecomobiliteit en watertoerisme.

Bij dit hydrografisch potentieel voegt zich een ecologische rijkdom die ook gevaloriseerd kan worden. Milieukundig gezien bieden bepaalde sites een opmerkelijke ecologische diversiteit, net omdat ze jaren lang verlaten lagen. Door de vergetelheid waarin ze belandden, werd de ontwikkeling van bomen, struiken, onkruid en rotsplanten bevorderd, wat bepaalde versterkingen een bosachtig uitzicht geeft. De nabijheid van de woningen en de omzeggens volledige afwezigheid van bijhorende tuinen leidden er tot de aanleg van moestuinen of extensieve weiden, die worden onderhouden door het vee, die bij contact met de stadskernen onverwachte eilandjes van een “getemde” natuur bieden. In deze specifieke milieus heersen allerlei fysische en chemische omstandigheden, uiteenlopende hydromorfe omstandigheden, met watersloten, grachten, muren met welbepaalde edafische kenmerken (droog, meer of minder kalkhoudend), oude en verlaten gebouwen met tal van spleten. Al deze aspecten maken het natuurlijk erfgoed van de versterkingen origineel. Daaruit vloeit een rijkdom voort ten opzichte van de andere natuurlijke milieus, die ligt in de grote aanwezigheid dieren en specifieke planten van de bebouwde en rotsmilieus (rotsplanten, vleermuizen, holleninsecten,...).

En tot slot, landschappelijk gezien, lieten de steden die hun versterkingen ontmantelden, ons de erfenis na van de beplante lanen, de plaatsen die oorspronkelijk waren bedoeld om te wandelen en voor vertier, vroegere verbindingen tussen de stadskern en de buitenwijken, hebben beetje bij beetje plaats geruimd voor deze of gene « ring » die het verkeer vlotter toelaat in de stadscentra, maar niettemin zorgt voor diepe kloven en hinder in de stad. Ook daar lieten de versterkingen een potentieel na dat dringend heroverd moet worden.